

МАРИНА МОСКВИНА

**ПЪТЯТ
КЪМ АНАПУРНА**

ЕРА

Четвърта глава

Урал – по-големият брат на Хималаите!

Трябваше да си починем от пътуването и малко да се посъвземем, преди да тръгнем из града от нашия „Център на света“ и да се гмурнем в тълпата. Съвсем наблизко, зад прозореца, се намираше една тухлена постройка, която по форма приличаше на фрегата, дадена в разрез. Имаше палуба, нос, кърма, няколко каюти, товарен отсек, а вместо платна, на въже за простирание на пране се издуваха и трептяха ефирни сарита. В същото време по цялата „палуба“ бяха подредени най-невероятни безумни карнавални шапки с невъобразими модели и цветове – наброяваха поне стотина! Лаеше куче, чуруликаха птици, носеха се смях, песни, разговори – цареше истинска празнична атмосфера! А пък от улицата иззад „фрегатата“ долитаха невероятни по дълбочина звуци – може би на пеещи раковини, а може би на хималайски рог.

Ние изскочихме от хотела и се втурнахме по по-сока на тези звуци по павираната улица. Вървях разтърсена, с облепени очи и зинала уста, защото Непал, за който постоянно си мечтаех, се стовари отгоре ми с цялото си великолепиe.

Средновековният град бръмчеше като гнездо на диви пчели. Тълпи от хора се носеха по тесните улици – истинско вавилонско стълпотворение, защото на това място народите от целия свят бяха гъсто премесени. А пък самите непалци смело можеха със собствени сили да възродят Вавилонската кула – тук имаше индуци, будисти, привърженици на исляма и твърди последователи на древни и могъщи шамански култове, непалци, майтхили, бходжпури, таманги, тхару, невари, авадхи, гурунги, раи ...

Тълпи от туристи със зареяни погледи се разхождаха насам-натам!

Дори не беше за вярване, че до средата на миналия век едва петдесетина чужденци бяха успели да видят Непал. И то през цялата история на страната, датираща от много хилядолетия! Само преди някакви си четирийсет години Белите порти на Катманду били затворени за чуждоземци.

А пък сега – заповядайте, от все сърце и душа, покрай редиците от павилиони, магазинчета и сергии, които се низеха до хоризонта и нататък, се въртеше неописуема търговия с древни находки, безценни богатства и съкровища – на витрините и по сергиите бяха подредени накити на хималайски племена и народи: на кирати, бхотия, лимбу, лепча

и кхампа. Невиждани по красота килими! Бродерия върху черен плюш със златни конци и перли от Кашмир. Най-обикновени сукнени дрехи с орнаменти на митични животни, позлатени райски птици, бронзови индуски божества.

И Буди, Буди, Буди – всякакви видове и родове, седнали върху лотос в поза „лотос“, докосващи с едната си ръка Небето, а с другата Земята – бронзови, сребърни, златни, от яспис, от сандалово дърво, от хвойна. Всеки от тях беше озарен от онази неповторима, прочута в цялата вселена блажена усмивка, която се боя, че аз, с моята глуповата усмивчица, никога няма да постигна, колкото и да се разхождам из Непал и колкото и да съм прираствана към будистката и дзен-будистката литература.

Тибетците въртяха бурна търговия с окултни предмети – резбовани дъски за щамповане, манастирски свитъци, молитвени знаменца, ритуални ножове и раковини... Доспехи и хладно оръжие на бхотия, пълстени ботуши на шерпи, сгъваеми тръби, гонгове...

Докато човек се разхожда по търговските улици на Катманду, може да си стисне ръката и да размени по няколко думи с почти всички хималайски племена и народи.

Бхотите бяха яки, силни и страшно се различаваха от непалците или от крехкия на вид народ лепча – най-древният от обитателите на Хималаите (че дори и на Земята!). Съществува предание, че Богът творец създал първите хора, предтечите на

лепча, от ледниците на Канченджанга. В миналото този добродушен народец наричал себе си ронгпа – „жители на долините“, но непалците, които не разбирали езика на ронгпа, ги кръстили „лепча“ – „говорещи глупости“.

Лепча бяха ниски колкото шестокласници и винаги засмени. Имаха толкова кротък нрав, че това се отразяваше на външния им вид – случаите, в които на мъжете лепча им растяха бради, бяха доста редки.

Те страшно ми харесаха, по-късно научих, че езикът на лепча наистина е изключително специфичен, но все пак много неща в него бяха заети от тибетците. Лепча имаха собствена писменост, много оригинална и древна! Любопитен бе и фактът, че я създали въз основа на тибетския бързопис. Тибетският език и без това е пълен с произносноими за европейца префикси и суфикси, с обозначени отдолу и отгоре букви – правилата за произношение на всичко това бяха абсолютно непостижими! А пък лепча бяха добавили към тях и още няколко букви, с които да предадат някакви специфични звуци, липсващи в тибетския, но за сметка на това характерни за езика на лепча.

– Лепча... лепча... звучи ми познато – каза Лъня. – А-а-а! Моята родна улица в Нижние серги в Урал се казва „Лепсе“. Не зная кой е бил той и откъде е, сигурно е герой от Гражданската война. Тази улица, която минава под планината, преди се казвала „Тягостновска“, защото по нея било тягостно да карат въглища в завода. Сетне продължиха да

я наричат „Тягостновска“ и никой не пожела да я нарича „Лепсе“. Родил съм се на нея и живях там до трети клас. Улица „Лепсе“! – радваше се Лъоня. – Всъщност това си е истински лепча. Я ме снимай с тях – и отиде при двама симпатични лепча и ги прегърна през раменете. А те в отговор моментално го прегърнаха, засияха и се усмихнаха.

Уралците, каза им Лъоня, сочейки себе си с пръст, по някакъв начин са свързани с лепча! И посочи последователно първо единия, а сетне и другия лепча.

Те закимаха отзивчиво и радостно, изпълнени с доверие към научните изследвания на Лъоня.

– Аз имам следната теория – започна да обяснява Лъоня на тези прекрасни момчета на някаква смесица от английски, хинди и непалски, – че Урал и Хималаите всъщност са един хребет. Разбирате ли, ако прокарате линия от Урал надолу, тя ще продължи точно по Хималаите. Разбира се, Урал е по-стар от Хималаите, но са по една линия. А пък ако се съди по това, че у нас улицата, която минава под планината, се казва „Лепсе“, значи вие, лепча, също сте свързани с уралците!.. Само че сте монголоиди – каза им той, – а ние сме... уралоиди.

Покрай Лъоня започна да се събира тълпа сеирджии, надошли тук от целия свят, всевъзможни хипита и привърженици на субкултури. Аз благо-разумно се отдръпнах встрани, а той започна подробно да им обяснява:

– Уралоидите са междинното изгубено звено между монголоидите и европеидната раса. Науката оспорва това, но животът го потвърждава! Ако

ги сложиш един до друг, нямат нищо общо. Това означава, че трябва да има нещо средно. Какво е то? Уралойдът. Познавате ли художника Валера Корчагин от Нижни Тагил? Той пръв изведе образа на уралоида в своята картина „Расите обичат Земята“. Първо се боядиса с черна боя, снима се и написа: „Негроид“. После присви очи, снима се и написа: „Монголоид“. За представителя на „европейдната раса“ просто се снима. А след това изсветли очите си на снимката до такава степен, че те станаха прозрачно небесносини и написа: „Уралойд“. Тъй че ние, уралойдите, сме същите лепча сред руснаците, каквито сте вие сред тибетците! – обобща Лъоня.

Един класически според нашите представи тибетец стоеше и с голям интерес наблюдаваше цялата тая сцена. А пък аз, застанала отстрани, наблюдавах тибетеца. Той беше облечен с вълнен халат с дълги ръкави в цвят бордо, с риза, която също падаше свободно, и с панталони и носеше меки тибетски ботуши без ток. Вместо джобове, въпросният костюм имаше огромна цедилка на гърдите, в която се мъдреше следното имущество: дървена чаша за чай, лула, тютюн, кибрит, малко ножче, портфейл, броеница, молитвено колело, игли, конци и голямо парче твърдо сирене.

От време на време той вадеше от цедилката ту едно, ту друго – пиеше чай, пушеше, премяташе броеницата. Над очите му беше нахлупена шапка, а на колана му бе закачена кама. Продаваше ками и мечове. Вярно, по-късно ни обясниха, че тези ками

и мечове се използват единствено и само като оръдия на труда.

Ние често смятаме, че Тибет е по-примитивно и по-неграмотно място заради неговите чергари, почти разрушени кули на манастири и якове. Да, яковете бяха специфичната песен на Тибет. Когато сегашният Далай Лама – Гялва Римпоче, отишъл за пръв път в Ню Йорк, един репортер го попитал:

– След като се оттеглихте в изгнание, за какво от тибетския ви живот ви е най-мъчно?

Без да се замисля нито за миг, Негово светейшество отвърнал:

– За яка.

Ръорих пише, че в Хималаите имат толкова дълбоко отношение към това мъхнато топло животно, че „влизат с песни при дивия як, та той да загърби свирепостта си и да сподели с тях млякото си“.

Но в същото време всяко тибетско семейство си мечтае да има сред близките си поне един учен или йога. Всички бяха наясно, че „и за крадец трябва да се учиш десет години“, както гласи една непалска поговорка, а пък дори и за най-повърхностното обучение *по тази специалност* се искаше двайсестина-трийсетина години да не виждаш белия свят, и то само като начало!..

На това място има поголовна национална пристрастеност към съчинителството. Дори не знаей кой би могъл да си съперничи по плодовитост с тибетските писатели. Характерен за Тибет е онзи писател, на чието перо принадлежат хиляди съчинения с различен обем. Причината за това може би е дъл-

гата сурова хималайска зима или кристално чистата атмосфера на Покрива на света.

След като се пристрастих към високопланинския хималайски чай и сиренето от мякко на як, от собствен опит установих, че огромното количество тибетски чай, което се пада на глава от населението на страната, страшно много стимулира литературното творчество!

Но фактът си остава факт – тибетският народ е най-пишещият народ, познат на тази планета.

Когато нахлули в Тибет, китайците унищожили огромен брой манастирски библиотеки, но не успели *физически* да изтрият от лицето на Земята милионите литературни творби на тибетците, чието съдържание всъщност изцяло е духовно! Това са неповторими животоописания на просветлени майстори, ръководства по медитация, магия, алхимия, лечителство, тълкувания на духовни практики, книги по философия, изкуство, медицина, религия, история, множество окултни материали, прозрения, размисли за смъртта и преходността, поеми, молитви, песни за просветление и цяло море от ритуални наставления, свързани с живота след смъртта.

В един от търговските павилиони в Катманду си харесах тибетска книга, която, ако се съди по рисунките, има магическо съдържание. Тибетските книги не се подвързват – страниците им се събират на купчинка, а за корици им служат две дървени дъски. После всичко това се увива в парче коприна, на нея се закача етикетче с наимено-

ванието на произведението и книгата се слага на полицата.

Книжката ми се стори наистина древна, написана на онзи старотибетски език, който се използвал като език на духовността и познанието в много райони в Северна Индия, включително Ладакх, Северен Непал, Сиким, Бутан и Асам...

Но художникът Олег Лисцов, който заедно с уралците стигна до Лхаса, отбелязва в пътеписите си, че на пазара „Баркхор“, в самия Тибет, всички тибетски стоки са много по-древни и истински, отколкото антиквариатът по лавиците в Катманду.

Освен това в Тибет можеш да пипнеш древни изрисувани шамански чаши от човешки черепи. Да посвириш на канлин – специална тръба от човешка бедрена кост, да тупаш по кожен барабан от череп на як.

За сметка на това абсолютно всички първоначални цени, които се обявяват и в Лхаса, и в Катманду, бяха еднакво астрономични, тъй като предварително се знаеше, че купувачът ще започне да се пазари и сетне, за радост и на двамата, ще ги свалят наполовина. Защо трябва да се пропуска прекрасната възможност да пообщуваш? Ако веднага извадиш портмонето и платиш толкова, колкото е поискал продавачът – с надеждата да си побъбри с теб за това-онова – местното население може да го възприеме като обида. Смятат те за безчувствен, нехаен, равнодушен и напълно незаинтересован от нищо човек.

А пък ако се пазариш изкусно и артистично, както капитанът на подводница Саша Пономарьов

на пазара „Баркхор“, изпъстряйки неразбираемата си реч с китайски и тибетски думички, ако се шегуваш, ако се усмихваш и потупваш събеседника си по рамото, ще бъдеш в центъра на всеобщото внимание и обожание.

Вярно, не се знае как би могло да свърши това за Пономарьов, когато тъпа възбудени от красотата и маниерите му тибетски жени го наобиколили в развълнуван кръг, признавайки му внезапно избухналото си чувство. На този ден Лисцов написал в дневника си: „Единствено дългата сгъваема тръба рагдонг, купена от съседния павилион, помогна на Саша да се измъкне от обкръжение.“

А пък Саша Пономарьов, вдъхновен от това произшествие, съчинил още едно тибетско стихотворение:

*Аз от Ахаса в Катманду
нося си един дуду...*

Колкото до Лъоня Тишков, през този ден той не си купи нищо, освен няколко благовонни пръчици с най-обикновената миризма на огън.

– Нашата експедиция едва сега започва – каза Лъоня. – И не се знае какво ще стане по-нататък. По-добре да си останем леки като дим.